

deSingel

Hofkapelle München
olv. Rüdiger Lotter

do 4 feb 2016
Blauwe zaal
Grote podia
20 uur → 21.50 uur
pauze ± 20.45 uur

inleiding 19.15 uur
Jan Devlieger
Muziekstudio

2015-2016

Bach & hoogdagen

Koor & Orkest Arcangelo olv. Jonathan Cohen
do 24 sept 2015

Koor & Orkest Collegium Vocale Gent olv. Philippe Herreweghe
do 17 dec 2015

Hofkapelle München olv. Rüdiger Lotter
do 4 feb 2016

**Koor en Orkest Nederlandse Bachvereniging & Kampen Boys Choir
olv. Jos van Veldhoven**
vr 18 mrt 2016

teksten programmaboekje **Jan Devlieger, Rüdiger Lotter**
coördinatie programmaboekje **deSingel**

Gelieve uw GSM uit te schakelen.

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Reageer en win

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Grand café deSingel

open alle dagen 9 → 24 uur informatie en reserveren

+32 (0)3 237 71 00

www.grandcafedesingel.be
drinkjes / hapjes / snacks / uitgebreid tafelen

Bij onze concerten worden occasioneel cd's te koop aangeboden door

La Boîte à Musique

Coudenberg 74 | Brussel +32 (0)2 513 09 65
www.classicalmusic.be

Met bijzondere dank aan **Ortwin Moreau** voor het stemmen en het onderhoud van de concertvleugels van deSingel

Moreau Pianoservice

Kapucinessenstraat 32

2000 Antwerpen

+32 (0)486 83 63 98

www.moreau-pianoservice.be

Christian Ludwig, Markgraaf van Brandenburg. Gravure van Martin Bernigeroth
© Deutsche Staatsbibliothek Berlin

Hofkapelle München

Rüdiger Lotter viol & muzikale leiding

Dorothee Oberlinger blokfluit
Hille Perl gamba Laura Vukobratovic trompet
Olga Watts klavecimbel Clara Geuchen hobo
Annie Laflamme traverso
Stephan Katte, Sebastian Fischer hoorn
Pavel Serbin cello

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

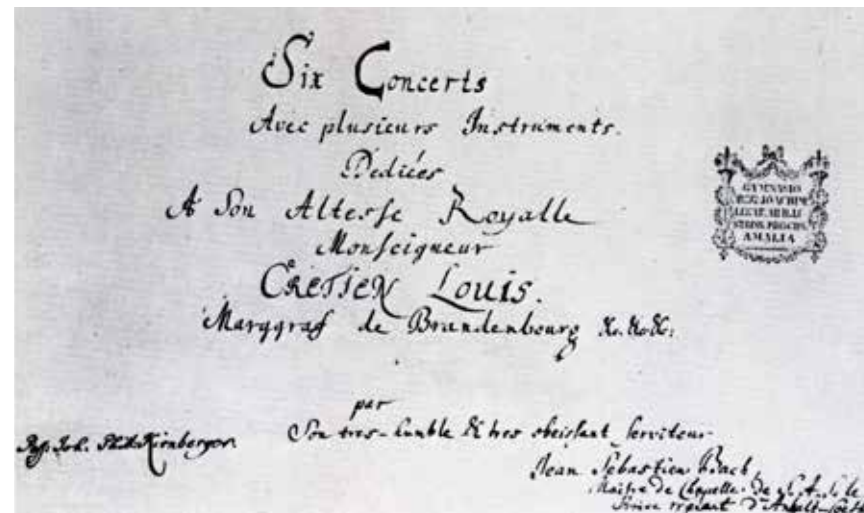
Integrale Brandenburgse Concerti nrs 1-6,
BWV1046-1051

Concerto nr 2 in F, BWV1047 11'
voor trompet, blokfluit, hobo, viool solo, 2 violen, altviool
en basso continuo
Allegro
Andante
Allegro assai

Concerto nr 4 in G, BWV1049 12'
voor viool solo, 2 blokfluiten, 2 fluiten, altviool en basso continuo
Allegro
Andante
Presto

Concerto nr 6 in Bes, BWV1051 12'
voor 2 altviolen, 2 viola da gamba's, cello, violone en klavecimbel
Allegro
Adagio ma non tanto
Allegro

pauze

Titelpagina van de Brandenburgse Concerten, 1721 © Deutsche Staatsbibliothek Berlin

Concerto nr 3 in G, BWV1048 10'
voor 3 violen, 3 altviolen, 3 celli en basso continuo
Allegro - Adagio
Allegro

Concerto nr 5 in D, BWV1050 14'
voor traverso, viool solo, klavecimbel solo, viool, altviool en basso continuo
Allegro
Affettuoso
Allegro

Concerto nr 1 in F, BWV1046 13'
voor 2 hoorns, 3 hobo's, fagot, violino piccolo solo, 2 violen, altviool
en basso continuo
Allegro
Adagio
Allegro- Menuet- Trio 1 - Polacca -Trio 2

Dit concert wordt live uitgezonden op Klara.

Bachs Brandenburgse Concerti

Over het waarom Johann Sebastian Bach op eigen initiatief en zonder enige garantie op een vergoeding, zijn heden o zo beroemde, maar o zo moeilijk speelbare Brandenburgse Concerten schreef en opdroeg aan de Markgraaf van Brandenburg, blijft het gissen. Heel wat mythes doen nog steeds de ronde. We weten in ieder geval dat Bach bij de totstandkoming van deze concerti voor diverse instrumenten, grasduinde in eerder gecomponeerd werk. Bach stak oude wijn in nieuwe zakken en selecteerde een best-off van zijn instrumentaal repertoire tot anno 1721. De bundel met de wat in vergetelheid geraakte Brandenburgse Concerten (eerste druk in Leipzig, 1850) geldt als het absolute hoogtepunt van dit genre.

Preludium, Inventio en Postludium

Op 24 maart 1721 voltooide Johann Sebastian Bach in Köthen de score van de zogenaamde Brandenburgse Concerten, BWV1046-51. Op de titelpagina noteerde Bach met grote zorg: “Six concerts Avec plusieurs Instruments Dediés A Son Altesse Royale Monseigneur Cretien Louis Marggraf de Brandenbourg etc. etc. etc. par Son tres-humble & tres obeissant Serviteur Jean Sebastien Bach Maitre de Chapelle de S.A.S. le Prince regnant d'Anhalt-Coethen”.

Deze zes concerti schreef Bach, heel ongebruikelijk voor die tijd, op eigen initiatief, zonder een compositieopdracht van een broodheer, maar daarentegen wel opgedragen aan Christian Ludwig, Markgraaf van Brandenburg. Postuum viel de Markgraaf een nog grotere eer te beurt omdat de 19de-eeuwse Duitse musicoloog en Bachbiograaf Spitta deze ‘Six concerts avec plusieurs Instruments’ de bijnaam Brandenburgse Concerten meegaf. In de autograaf van deze beroemde concerti voor verschillende instrumenten verwijst Bach naar een ontmoeting met de Markgraaf, waarbij deze laatste zich lovend had uitgelaten over Bachs composities en hem had verzocht om nog andere voorbeelden van diens werk op te sturen. Deze ontmoeting vond vermoedelijk plaats tijdens een zakelijke reis die Bach maakte naar Berlijn in 1718. Het doel van deze queeste was het verwerven van een tweemanualig klavecimbel gebouwd door Michael Mietke – een absoluut topinstrument met heel veel registers en mogelijkheden – voor het hof van zijn muziekminnende prins Leopold in Köthen. Dienden de ‘Six concerts Avec plusieurs Instruments’ als een soort muzikale sollicitatie van Bach naar een

nieuwe betrekking aan het Brandenburgse hof? Hoopte hij heimelijk op een vergoeding of zag Bach kans om deze concerti aan datzelfde hof uit te voeren? Op deze vragen kunnen we geen pasklaar antwoord geven. In ieder geval hapte Christian Ludwig op generlei wijze toe en deed ironisch genoeg niets met de meesterlijke, maar o zo moeilijke score (er werden trouwens geen afzonderlijke partijen voor de verschillende instrumenten meegegeven). Zoals eerder opgemerkt bevatten de Brandenburgse Concerten vreemd genoeg geen nieuw materiaal, maar zijn ze een bundeling van adaptaties die geënt zijn op eerder gecomponeerd werk. Dit kan wat pejoratief overkomen, maar kwalitatief doen Bachs transcripties en arrangementen (gebaseerd op eigen werk of dat van collegae) hoogst zelden onder voor het oorspronkelijk model. De Brandenburgse Concerten bieden ons een staalkaart en tevens synthese van Bachs kunnen op het gebied van de instrumentale muziek en mogen terecht beschouwd worden als het hoogtepunt van dit genre. We weten niet exact wanneer het basismateriaal allemaal is gecomponeerd, maar in ieder geval voor 24 maart 1721 (terminus ante quem). Toen Johann Sebastian in 1723 werd aangesteld als Thomascantor in Leipzig nam hij heel wat van zijn vroegere instrumentale composities mee. Voor uitvoeringen in het koffiehuis van de heer Zimmermann in Leipzig transcribeerde Bach vaak eerder gecomponeerde werken. Zo werden de Violconcerti in a, BWV1041 en in E, BWV1042 (beide tot stand gekomen in Köthen) getransformeerd in het Klavecimbelconcerto in g, BWV1058 en in D, BWV1054. Ook het Vierde Brandenburgse Concert in G, BWV1050 werd getranscribeerd en kreeg als antecedent het Klavecimbelconcert in F, BWV1057. Andere delen uit de Brandenburgse Concerten kenden ook een postludium en vonden meestal, in een al dan niet gereviseerde vorm, hun weg als Sinfonia in cantates (BWV52, 174 en 207).

Concert nr 1 in F, BWV1046

Het Eerste Brandenburgs Concert voor twee hoorns, drie hobo's, violino piccolo – het gebruik van de violino piccolo, een kleine viool in scordatura, is niet noodzakelijk; deze partij kan ook door een gewone viool gespeeld worden – strijkorkest en basso continuo, is het enige dat meer dan drie delen telt. Men zou gewag kunnen maken van een conventioneel driedelig concerto naar Vivaldi (snel, langzaam en opnieuw snel) met toevoeging van een suite (Menuetto, Trio 1, Polacca en Trio 2). Er zijn een aantal linken met andere werken van Bach. Zo kennen we onder meer een vroegere versie, BWV1046a (Köthen, 1718) met slechts drie bewegingen: het openingsdeel (Sinfonia), het langzame tweede deel (Adagio) en de suite (met

uitzondering van de Polacca). Behalve het ontbreken van de violino piccolo en nog wat bezettingsvarianten in de suitedelen, is er geen verschil. Heel wat Bachvorsers zijn ervan overtuigd dat het framework van BWV1064a nog eerder teruggaat in de tijd en oorspronkelijk dienst deed als Overture tot de Jachtcantate, BWV208 (Weimar, 1713). Er zijn ook linken met later werk van Bach. Zo vinden we het openingsdeel uit BWV1046a letterlijk terug als Sinfonia in de cantate 'Falsche Welt, dir trau ich nicht', BWV52 (Leipzig, 1726). Het derde deel (Allegro) uit het Eerste Brandenburgs Concert is in een variant te vinden in het drama per musica (in se een wereldlijke cantate) 'Vereinigte Zwietracht der wechselnden Saiten', BWV207 (Leipzig, 1726).

Het Eerste Brandenburgs Concert klinkt heel orkestraal. De beide natuurhoorns spelen in de aanvangsfase hun rauwe klanken zonder zich veel te bekommeren om de andere partijen waarbij een connotatie met de jacht onvermijdelijk is. Pas vanaf maat 13 treden ze in dialoog met de andere instrumentengroepen. Op een aantal plaatsen spelen ze in een dalende lijn, drie keer na elkaar een vertraging gevolgd door hun oplossing. Op het einde van dit openingsdeel gaan ze terug hun eigen gang en spelen opnieuw tegen de stroom in. Het tweede deel (Adagio) in de paralleltoonaard d, is op een heel andere leest geschoeid. Het openingsakkoord is niet het rustgevende tonica- maar meteen het dwingende dominantakkoord, waarboven de hobo solo een melancholisch en rijkelijk versierd thema inzet. Het orkest (zonder hoorns) begeleidt de hobo. Na de hobo is het de beurt aan de violino piccolo om dit thema te vertolken. Tenslotte spelen ook de verenigde basinstrumenten dit thema. Daarna spelen hobo en viool tweemaal dit thema in canon (in de eerste canon neemt de hobo en in de tweede de violino piccolo het initiatief). Nadat de basinstrumenten het thema een laatste keer hebben gespeeld mondt dit uit in een stilstand op een verminderd septiemakkoord, waarbij de hobo een brug speelt naar een volmaakte cadens. Na deze slotformule volgt nog een coda van vier maten met spanningsvolle akkoorden gebaseerd op de lamentobas. Het derde deel (Allegro) in de maat van zes achtsten leunt dicht aan bij een traditioneel concertodeel. De hoorns zijn opnieuw van de partij en een glansrol is weggelegd voor de violino piccolo. Opvallend is de interpunctie van een twee maten durend Adagio op ongeveer twee derden van dit deel. Dit Allegro besluit een typisch concerto naar Vivaldiaans model. Na deze triptiek volgt een suite met een ritornellostructuur (ABACADA). Bach maakt gebruik van een heel diverse en kleurrijke bezetting, waarbij het Menuetto (tutti, A) fungeert als refrein en de strofes bestaan uit: Trio 1 (twee hobo's en fagot, B), Polacca (strijkorkest, C) en Trio 2 (twee hoorns en alle hobo's unisono, D).

Concert nr 2 in F, BWV1047

In het eerste deel van het Tweede Brandenburgs Concert (Köthen, ca. 1717-18) treedt, net als bij een concerto grosso, een kleine groep (concertino) in dialoog met het volledige orkest (tutti). Het concertino heeft een heterogene bezetting: tromba (een kleine trompet in F), blokfluit, hobo en viool. Een gewaagd experiment vermits de klank bij deze vier instrumenten heel verschillend tot stand komt. Een balansprobleem doet zich voor tussen de briljante trompet en de zachte blokfluit. Omdat deze trompetpartij getuigt van een hoge moeilijkheidsgraad vermeldt Christian Friederich Penzel (een van de laatste leerlingen van Bach en tevens betrouwbare kopiist van diens muziek) in een kopie uit ca. 1755 de jachthoorn als substituut (uiteraard in een lager octaaf) voor de tromba: 'Tromba, ô vero Corne da Caccia'.

Het eerste deel is kleurrijk en afwisselend. Alle mogelijke soli dienen zich aan: viool, viool en hobo, blokfluit en hobo, trompet en blokfluit, en ga zo maar door. Vaak zijn er korte interventies van de strijkers en langere tuttipassages worden steevast gemarkeerd met een duidelijke cadens. Het meer intiemere tweede deel (Andante) in de paralleltoonaard d, is een kwartet voor blokfluit, hobo, viool en basso continuo. Dit middendeel maakt gebruik van een thema dat beurtelings wordt gespeeld door de drie melodie-instrumenten en ondersteund door een springerige bas in doorlopende achtste noten. De vele zuchtmotieven (appoggiaturen) versterken de contemplatieve sfeer. Het derde en laatste deel (Allegro assai) is sterk fugatisch opgevat waarbij vooral de solo-instrumenten (opnieuw met trompet) op de voorgrond treden begeleid door de strijkers en basso continuo.

Concert nr 3 in G, BWV1048

Het Derde Brandenburgs Concert (Weimar, ca. 1711-13) baadt in een grote strijkersweelde. Maar liefst drie violen, drie viola's en drie cello's kruisen de degenen in dit inventief concerto grosso. Er ontstaat in het eerste deel een voortdurende rotatie, waarbij de verschillende instrumenten steeds nieuwe allianties aangaan. Af en toe neemt ook een solist het voortouw. Op ritmisch vlak is de anapest (kort-kort-lang) heel typerend. Het volledige frame van dit deel vinden we terug als openingsdeel (Sinfonia) van de cantate 'Ich liebe den Höchsten von ganzen Gemüte', BWV174 (Leipzig, 1729). De strijkers blijven in deze latere versie domineren, maar worden aangevuld met twee hoorns, twee hobo's, een taille (tenorhobo) en een fagot.

In het Derde Brandenburg Concerto belanden we na een brutaal kort tweede deel, dat slechts uit twee akkoorden bestaat

(een frygische cadens), in het furieuze derde deel (Allegro) met doorlopende zestiende noten verspreid over alle stemmen. Dit dansante slotdeel is geschreven in de maat twaalf achtsten en heeft een binaire structuur. De strijkersgroepen ageren als drie entiteiten alhoewel er hier en daar toch pittige solopassages zijn bij de aanvoerders van de violen en viola's.

Concert nr 4 in G, BWV1049

Het Vierde Brandenburgse Concert (Köthen, ca. 1720) is in wezen een vioolconcerto waarbij ook twee blokfluiten (Flauti d'echo) een prominente rol hebben. Bach schreef een klavecimbelantecedent in F, BWV1057 (Leipzig, 1743), eveneens met blokfluiten. Bij het Vierde Brandenburgs Concert overstijgt de virtuositeitsgraad van de vioolpartij (violino principale) dat van Bachs vioolconcerti. Het eerste deel, in de maat drie achtsten, start met een vrij lange tutti gevolgd door een eerste solo van de viool. Hierna nemen de blokfluiten even over. Na deze rustpauze speelt de viool een duizelingwekkende passage in tweeëndertigste noten. Ook opvallend in deze eerste beweging zijn de stuwende herhaalde zestiende noten. Het zalvende middendeel (Andante) is geschreven in de paralleltoonaard e. Bach plaatst hier een concertino bestaande uit de soloviool en beide blokfluiten tegenover het orkest. Er ontstaat een subtiele afwisseling van vraag en antwoord, piano en forte, licht en donker. In het laatste deel (Presto) verenigt Bach de contrapuntische strengheid van een fuga met de virtuoze uitbundigheid van het concerto.

Concert nr 5 in D, BWV1050

Het Vijfde Brandenburgse Concert (Köthen, ca. 1720-21) is vermoedelijk gecomponeerd in functie van Bachs nieuwe klavecimbel gebouwd door Michael Mietke in Berlijn. Dit concerto staat geboekstaafd als het eerste volwaardige klavecimbelconcerto en vormt meteen ook het hoogtepunt. Het klavecimbel kreeg een obligate (volledig uitgeschreven) partij toebedeeld. Dit in tegenstelling tot zijn doorgaans dienende en ondersteunde rol als basso continuo-instrument, waarbij de klavecijnist enkel speelde van een becijferde baspartij en de rechterhand zelf moest realiseren. Bach speelde vermoedelijk zelf de aartsmoeilijke klavecimbelpartij uit het Vijfde Brandenburgs Concert. Naast het klavecimbel (Cembalo concertato) zijn er ook nog een fluit (Flauto traverso) en viool (Violino principale) als solisten. Het ripieno bestaat uit een viool, altviool, cello en violone. Het ongewoon lange eerste deel (Allegro) breekt letterlijk uit

zijn voegen. Meer dan de fluit en de viool staat het klavecimbel in de belangstelling. Het meest opmerkelijke is uiteraard de ongebeide Cadenza voor klavecimbel. In de eerste versie BWV1050a (Köthen, 1719) telt deze cadens reeds 18 maten, maar in de definitieve versie niet minder dan 65. Een adembenemende solo, krachtig, virtuoos en met een sterke harmonische spankracht. Het reflecterende tweede deel (Affettuoso) in de paralleltoonaard b, is canonisch opgevat en wordt enkel gespeeld door het concertino (klavecimbel, traverso en fluit).

Het laatste deel (Allegro) is een symbiose van de typische elementen van de gigue, de fuga en het klavecimbelconcerto.

Concert nr 6 in Bes, BWV1051

Het Zesde Brandenburgs Concert is vermoedelijk het oudste (Weimar, ca. 1708-10) en verwijst naar de Venetiaanse meerkorigheid, waarbij verschillende groepen met elkaar dialogeren. Bovendien leunt de instrumentatie met twee altviolen, twee viola da gamba's, cello en basso continuo (klavecimbel en violone) sterk aan bij het typische 17de-eeuwse consortidroom. Het is opvallend dat de twee altviolen, bij absentie van violen, letterlijk de toon aangeven, terwijl ze normaliter een ondersteunende en dienende rol krijgen toebedeeld. Vermoedelijk is de keuze om de viola da braccio voor het voetlicht te plaatsen in grote mate bepaald door Bachs persoonlijke voorkeur voor dit instrument – hij speelde in dit werk vermoedelijk zelf de eerste altvioolpartij. De oude benaming voor altviool is viola da braccio (Italiaans voor 'armviool'). Uit de viola da braccio (of kortweg viola), die bovenhands wordt gestreken, ontwikkelde zich de vioolfamilie (viool, altviool, cello en contrabas). De viola da gamba (Italiaans voor 'beenviool') daarentegen wordt onderhands gestreken en kennen we ook in verschillende grootten, van de kleine pardessus tot de violone.

Het klankbeeld van het eerste deel van dit Concert is door de veelheid aan lage strijkers en veelstemmigheid (tot zes zelfstandige stemmen) vrij robuust. Er zijn zes ritornello's waarin de viola's telkens een strikte canon spelen in het octaaf. Beide protagonisten hinken elkaar na met slechts een achtste noot verschil en worden op hun beurt voortgestuwd door persistente achtste noten van de andere instrumenten. De harmonieën wisselen eerder langzaam en schragen als massieve steunpilaren de ritornello's. Bij de vijf strofes (tussen de zes ritornello's) treden de altviolen afwisselend met de gamba's en cello in dialoog (cfr. meerkorigheid).

De tweede beweging (Adagio ma non tanto) is een meditatie voor de altviolen, cello en basso continuo zonder basgamba's. De viola's zetten fugatisch in en verstrengelen in een innige omhelzing,

respectievelijk het thema en tegenthema spelend. Dit deel eindigt op een halve cadens waarna de bruisende finale (Allegro) naadloos aansluit. In dit deel, de facto een gigue in de maat twaalf achtsten ontvouwt zich een adembenemende dialoog tussen beide viola's. Ook de cello komt duidelijk op de voorgrond met lange passages van zestiende noten. De tutti's brengen stevast orde op zaken en zorgen, ondanks de altvioolcapriolen, voor de nodige structuur.

Jan Devlieger

Rüdiger Lotter over Bachs Brandenburgse Concerti

Er zijn niet zoveel werken in de muziekgeschiedenis die even populair zijn als Bachs Brandenburgse Concerti uit 1721, herontdekt in het jaar 1850. Bach zelf droeg deze zes concerten op aan Markgraaf Christian Ludwig van Brandenburg-Schwedt. Hij noemde deze zowel qua vorm als instrumentatie zeer verschillende concerten toen simpelweg "Six Concerts avec plusieurs instruments". Waren zij een geschenk voor de 44ste verjaardag van de markgraaf, zoals sommigen beweren? Of was er een andere aanleiding? Het was in ieder geval een prachtig geschenk! Er werden tal van pogingen ondernomen om de oorsprong van deze merkwaardige werken te duiden, maar de hedendaagse barokmusicus kan alleen maar ontzag hebben voor muziek die voor Bach en zijn tijdgenoten blijkbaar alledaags was.

Origineel én bewerkt

Musicologen zijn het er thans over eens dat Bach de Brandenburgse Concerti wel degelijk had geschonken aan Markgraaf Christian Ludwig, maar dat ze niet allemaal origineel voor hem geschreven waren. We hebben hier te doen met een mix van nieuwe composities en nieuwe versies van werken die Bach enkele jaren eerder had geschreven. Blijft de vraag of het een losse reeks werken is of dat Bach de zes concerten bewust als cyclus heeft samengebracht? Beide zijn mogelijk want in het manuscript van de bundel staat geen enkel werk dat niet werd gereviseerd.

Een markgraaf als klavecijnist

Een andere belangrijke vraag is of markgraaf Christian Ludwig deze concerten überhaupt kon gebruiken? Alleen al om politieke redenen was het toen ongebruikelijk om iemand een geschenk aan te bieden wanneer die er geen gebruik van zou kunnen maken. We weten dat de markgraaf van kunst hield en van muziek in het bijzonder. Hij had Bach reeds ontmoet toen de componist in 1718 Berlijn bezocht en voor hem had gespeeld - waarbij Bach veel indruk had gemaakt met zijn vaardigheden als musicus. Bij deze gelegenheid legde Bach ongetwijfeld contacten met de musici van het orkest van de markgraaf zodat men er mag van uitgaan dat ze de moeilijkheidsgraad van de

concerti aankonden. Bij de eerste uitvoering van de Brandenburgse Concerti speelde Christian Ludwig waarschijnlijk zelf de klavecimbelpartij.

'Divertissement'? Of meer?

Maar betekent dit ook dat de concerten in de eerste plaats een soort van muzikaal 'divertissement' voor de markgraaf zouden zijn? Of was er voor Bach een verborgen metaniveau voor het volledige werk, geheel in de spirit van de barok? Misschien wel een niveau dat alleen de bestemming rechtstreeks aansprak? Het meest opvallende kenmerk van de zes concerten is hun gevarieerde en soms ongebruikelijke instrumentatie. Misschien is dat de sleutel tot de verborgen boodschap die kan toegewezen worden aan ieder concerto. Maar hoe kon de markgraaf dit herkennen? Welke sleutel had Bach aangereikt zodat de markgraaf wist waar hij moest kijken?

Violino piccolo

Het is een feit dat op de eerste pagina van de partituur van het eerste concerto een instrument opduikt dat slechts zelden wordt gebruikt, de 'violino piccolo'. Nu we ook de originele versie van dit werk kennen - en dat kreeg de markgraaf nooit te zien - moeten we ons afvragen waarom Bach dit zelden gebruikte instrument toevoegde aan de nieuwe versie. (...) De violino piccolo was als volksinstrument geliefd tot in Polen en men kan de smile op het gezicht van de markgraaf reeds zien verschijnen als die leest dat er een 'Poolse viool' wordt gebruikt, refererend aan zijn Schwedterafkomst (Schwedt ligt op de Brandenburgs-Poolse grens). Deze theorie wordt nog versterkt door de toevoeging van een polonaise in de nieuwe versie. Misschien was deze toegevoegde violino piccolo wel een hint voor de markgraaf om aan te geven waarop hij moest letten, namelijk de nieuwe instrumentatie van de concerten.

Subtiele hommage

Maar wat betekent deze instrumentatie dan? Volgens violist en dirigent Reinhard Goebel was het Bachs idee dat Christian Ludwig zichzelf zou herkennen in de concerten: ieder concerto krijgt zo de functie van een "emblematische of allegorische beschrijving van de deugden, vaardigheden en capaciteiten van de markgraaf". Zo kunnen we onder meer volgende referenties herkennen in de Brandenburgse Concerten: In Concerto nr 1 verwijst het gebruik van twee hoorns naar

de door de markgraaf geliefde jacht. Drie violen, twee altviolen en drie celli in Concerto nr 3 verwijst naar de heilige drievuldigheid (en de goddelijke status van de markgraaf).

Hoewel er geen bewijs is dat Bach iets dergelijks in gedachten had, is de theorie dat de Brandenburgse Concerten bedoeld waren als subtiele hommage aan de markgraaf ongetwijfeld de meest overtuigende die onderzoekers tot nu toe hebben geponeerd.

Rüdiger Lotter, bron cd Brandenburgische Konzerte 1-6, Hofkapelle München, Deutsche Harmonia Mundi/Sony Music

Concerto E^{\flat} a Tromba a Fianco a Hautbois a Violini concertati, e 2 Violini Viola & Violone in Ripieno
 ed Violoncello e Basso per il Continuo.

Tromba
 Fianco
 Hautbois
 Violini concertati
 Violini ripieno
 Viola ripieno
 Violone ripieno
 Violoncello e Basso unisono

Fragment uit het manuscript van het eerste deel van het Tweede Brandeburgse Concert, BWV1047
 © Deutsche Staatsbibliothek Berlin

Hofkapelle München

Hofkapelle München is een barokorkest dat werd gesticht in 1992 onder de naam Neue Hofkapelle München. Onder leiding van Christoph Hammer werd dit orkest een van de meest begeerde barokorkesten in de Beierse regio. Sinds 2009 staat het ensemble onder artistieke leiding van violist Rüdiger Lotter, die zich gespecialiseerd heeft in de historisch geïnformeerde uitvoeringspraktijk. Solisten waarmee de Hofkapelle München regelmatig samenwerkt zijn Reinhard Goebel, Alessandro de Marchi, Dorothee Oberlinger, Hille Perl, Christiane Karg en Lawrence Zazzo. Het orkest geeft tevens concerten met koren als het Tölzer Knabenchor en het Koor van de Bayerische Rundfunk. Het orkest focust zich onder meer op het rijke muzikale verleden van Beieren. Tot 2013 werkte de Hofkapelle regelmatig samen met de August Everding Theater Akademie uit München in producties van 17e- en 18e-eeuwse opera. Een van de hoogtepunten waren de producties van Hasses opera 'Didone abbandonata' olv. Michael Hofstetter in 2011 en 'Adelasia ed Aleramo' van Simon Mayr olv. Andreas Spering in 2013. In 2012 kreeg het orkest samen met de contratenor Valer Sabadus de Preis der Deutschen Schallplattenkritik voor de cd 'Hasse reloaded'. Ook de opname van de zes Brandenburgse Concerti in 2013 kende veel succes. In 2014 nam de Hofkapelle een nieuwe cd 'Le belle immagini' op met Valer Sabadus olv. Alessandro de Marchi. Deze cd werd bekroond met een Echo Klassik 2015.

www.hofkapelle-muenchen.de

deSingel debuutconcert

muzikale leiding & viool

Rüdiger Lotter

1ste viool

Fiona Stevens
Monica Waisman

2de viool

Ava de Araujo Madureira
Angelika Fichter
Daniel Deuter

altviool

Florian Deuter
Veronika Stross
Daniel Deuter

cello

Pavel Serbin*
Felix Stross
Anderson Fiorelli

violone

Günter Holzhausen

klavecimbel

Olga Watts*

traverso

Annie Laflamme*

blokfluit

Dorothee Oberlinger*
Lorenzo Cavasanti

hobo

Clara Geuchen*
Mariella Cuchiero
Anke Jantzen

fagot

Katrin Lazar

trompet

Laura Vukobratovic*

hoorn

Stephan Katte*
Sebastian Fischer*

gamba

Hille Perl*
Marthe Perl

*solisten

Rüdiger Lotter

Rüdiger Lotter is een van de belangrijkste barokviolisten van zijn generatie en maakt ook faam als dirigent gespecialiseerd in de historische uitvoeringspraktijk. In 2014 dirigeerde hij de opera 'Orfeo' van Gluck op de Tage der alten Musik in Herne. Ook de concerten met aria's met contratenor Valer Sabadus in de opera van Düsseldorf en in het Prinzregententheater in München konden op veel bijval rekenen. Zijn opname van de Brandenburgse Concerto's met zijn ensemble Hofkapelle München werd enthousiast onthaald door de pers. Van 2011 tot 2014 was Rüdiger Lotter artistiek leider van de barokproducties met het orkest van de Ludwigsburger Schlossfestspiele. Sinds 2013 wordt Lotter ook regelmatig uitgenodigd door het festival Styriarte in Graz om er met het festivalorkest te werken. In het kader van de reeks Klassik heute leidde hij in 2010 het Sinfonieorchester des Westdeutschen Rundfunks. In 2009 nodigde scenografe en regisseur Anna Viebrock hem uit voor de muzikale leiding bij een productie in het Schauspielhaus Basel. In hetzelfde jaar werd hij door John Neumaier aan de Staatsoper Hamburg uitgenodigd als solist in de balletcreatie 'Orpheus'. Als artistiek leider van de Hasse-Gesellschaft München zet hij zich intensief in voor de herontdekking van het werk van Johann Adolph Hasse. In 2011 werd op zijn initiatief Hasses opera 'Didone Abbandonata' in het Prinzregententheater in München uitgevoerd. Als solist treedt Lotter regelmatig op met zijn kamerensemble Lyriarte op de grote festivals in Duitsland. Zijn solo-cd's verschenen bij Oehms-Classics, waaronder een opname van de solosonates van Bach, ontvingen veel bijval. Zijn cd 'Biber- Berio', met Irvine Arditti, werd met meerdere prijzen bekroond. In 2007 was Rüdiger Lotter gastprofessor aan de Hochschule für Musik Trossingen. Sinds 2009 is Lotter aanvoerder bij het Münchener Kammerorchester en artistiek leider van de Hofkapelle München.

deSingel debuutconcert

Binnenkort in deSingel

Collegium 1704 olv. **Václav Luks**
Vlad Weverbergh klarinet

Wolfgang Amadeus Mozart

Ouverture 'La Clemenza di Tito', KV621

Symfonie nr 38 in D, KV504 'Praagse'

Carl Maria von Weber

Concerto voor klarinet en orkest nr 2 in Es, opus 74

vr 26 feb 2016 | 20 uur | Blauwe zaal

€ 30, 26, 22 (basis) | € 26, 22, 18 (-25/65+) | € 8 (-19 jaar)
gratis inleiding David Vergauwen | 19.15 uur | Blauwe foyer

architectuur
dans
theater
muziek
in deSingel

t +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

www.desingel.be
 deSingelArtCity

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

Vlaamse
overheid

Provincie
Antwerpen

mediasponsors

Knack

dS De
Standaard

